

TÜRK MİLLETİNİN EN MEDENÎ, REFAH SEVİYESİ YÜKSEK BİR MİLLET OLARAK VARLIĞINI YÜKSELTMEDE ATATÜRKÇÜLÜK

(BİR SİSTEM YAKLAŞIMI)

E. Org. NECDET ÖZTORUN

GİRİŞ

II. Cihan Harbi'nden sonra devlet, fikir ve ekonomik hayatımız bir bütün olarak veya bir bölümü ile ancak herhalde fikir hayatındaki çatışmaların etkisi ile zaman zaman değişik nitelikleri olan buhranlarla, tehditlerle karşılaşmıştır.

Bu buhranlar incelendiğinde asıl sebeplerin ve koşulların Atatürkçülükten olan sapmaların Atatürkçülüğü tehdit edecek büyüklüğe ve güce ulaşmasından kaynaklandığı görülmektedir. Bu incelemelerden çıkarılan sonuç : Bir krizden kurtulup yeni bir krize gitmemek için Atatürkçülüğü inceleyip uygulamak ve en doğru işlerin doğru olarak, doğru zaman ve yerden yapılmasını sağlamaktır. Atatürkçülükten Atatürkçülüğü reddedecek biçimde sapmalar var ise diğer yönleriyle en güçlü hükümetler bile krizleri önleyemezler. Türk toplumunca Atatürkçülüğün bir ideoloji olarak benimsenmesi, bu ideolojiye uygun değerlerin geliştirilmesi, kişilerin zihni becerilerini, tutumlarını etkileyen Atatürkçü görüş açılarına sahip olmaları Türk Milletinin bir bütün olarak barış içinde yaşamasını ve gelişmesini sağlar.

Atatürk'ün Türk Milleti için yaptıkları, yapmak istedikleri Türk devlet, fikir ve ekonomik hayatı için genel amaçları belirtmektedir. Bu amaçları mihver olarak ele alıp bilimi ve teknolojinin rehberliğinde nelerin, kimler için nasıl yapılacağını tespit ederek, diğer bir tanımlama ile uygulanabilir plân geliştirerek akılcı biçimde çalışarak, Türk Milleti en medenî ve refah seviyesi yüksek bir millet olarak varlığını yükseltir.

Atatürk'ün yaptıkları ve yapmak istedikleri, millî ideali gerçekleştirecek ana programın amaçlarıdır. Atatürk devlet idaresinde aydınlatıcı prensipleri ve esasları da açıklamış ve uygulamıştır. Türk kültürünün çağdaş medeniyet düzeyi üzerine çıkması için Türk Milletinin kendine özgü bir

ideolojiye sahip olması devlet, fikir ve ekonomik hayattaki temel faaliyetleri bu ideolojiye göre düzenlenmesi büyük önem taşır. Bu yönden Atatürkçülüğün ortaya koyduğu ideolojiyi memleket davalarının ideolojilerini anlamak, anlatmak nesilden nesile yaşatmak dinamik ideale ve amaçlara ulaşmak için temel koşuldur. Atatürkçülüğün bilimsel bir yöntemle incelenmesi tertiplenmesi ve uygulanması gerekir. Atatürkçülüğü Sistem yöntemleri ile açıklamak bir yaklaşımdır.

Bir toplumun ortak hisleri ve fikirleri olmalıdır, toplumların kıymetleri, medenileşme dereceleri arzu ve eğilimleri bu ortak hislerin ve fikirlerin ortaya çıkışları ile anlaşılır, gerçekleşir. Bu fikirler devlet, fikir ve ekonomik hayatın işlemesine yön verecek ilke ve amaçların esaslarını oluşturur, sistemlere, sistemler arasındaki ilişkilere ve sistemlerin meydana getirdiği üst sisteme ilişkin esasları oluşturduğundan bir sistem olarak ele alınmalıdır. Atatürkçülük ideolojik ve kişisel değerler yanında devlet, fikir ve ekonomik hayatta başarı için ideolojiye, değerlere, bilim ve teknolojiye uygun sonuçları, ilkeleri, esasları ihtiva eder. Atatürkçülük bir sistem olarak Türk toplumunun ortak fikri, ideolojisi haline gelmesi Türk toplumu ve yönetenler için bir kabiliyet ve kıymettir.

Atatürkçülük bir tüm olarak ele alınır ve bilim ve teknolojinin rehberliğinde sistemli bir biçimde incelenir, açıklanır ve uygulanırsa Türk Milleti dinamik idealine istikrarlı ve huzurlu olarak ulaşır. Atatürkçülük, ideolojisi olarak ve devlet idaresinde devlet hayatına, fikir hayatına ekonomik hayata ilişkin, birbirine bağlı birbirini etkileyen; bütün maddî ve manevî millî girdileri hasılaya çevirecek bir sürecin ve ortaya konacak hasılanın esaslarını, ilkelerini kapsadığı dikkate alınır bir sistemdir.

1. TÜRK MİLLETİNİN VAROLMASININ TEMEL KOŞULU:

Atatürk, Türk İstiklâlini ve Türk Cumhuriyetini Türk Milletini mevcudiyetinin ve istikbalinin temeli olarak tanımlamış, bu temeli en kıymetli hazine olarak Türk Gençliğinin muhafaza ve müdafaasına emanet etmiştir. Bu esasın sağlanmasında öngörülen husus Türk İstiklâl ve Cumhuriyetinin nitelikleri ile muhafaza edildiği takdirde Türk Milleti hayatına, namusuna, geleceğine sahip, bağımsız ve hür olarak milletler topluluğu içinde müstesna ve medenî yerini alıp ve muhafaza edeceği. Türk devlet, fikir ve ekonomik hayatının millî niteliklere sahip olarak gelişmesi bu temele dayanır, kısaca Türk Milleti Cumhuriyet ile yönetilen milliyetçi, lâik Türk Devleti'nin varolması ile medenî olarak vardır. Devlet ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.

2. ATATÜRKÇÜLÜĞÜN TANIMI:

Türk Milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması devletin, millet egemenliği esasına dayandırması güçlü ve muntazam bir devlet yönetiminde aklın ve ilmin rehberliğinde Türk kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılması amacı ile; temel esasları yine Atatürk tarafından belirtilen devlet hayatına, fikir hayatına ve ekonomik hayatına, toplumun temel müesseselerine ilişkin temel fikirler ve ilkelere Atatürkçülük denir. Bu tarifte belirtildiği gibi Atatürkçülük kapsamlı, birbirine bağlı birbirini destekleyen bir fikirler sistemidir. Bu hükme; 19 MAYIS 1919'dan itibaren Atatürk'ün ölümüne kadar Türk İnkılâp tarihini Atatürk'ün yapmak istediklerini, yaptıklarını Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye'nin yaşadığı buhranları bilim ve teknolojinin ışığında inceleyerek varmak mümkündür.

3. ATATÜRKÇÜLÜĞÜN İDEALİ NEDİR BU İDEAL NELERİ SAĞLAR İDEALE NASIL ULAŞILIR?

Atatürkçülüğün dinamik ideali: En medenî ve refah seviyesi yüksek bir millet olarak varlığını yükseltmektir¹. Bu ideali başarmak için fikir ve hareketi beraber yürütmek zorunludur ve bu teşebbüste başarılı olmak için de kapsamlı bir plâna ve akılcı bir biçimde çalışmaya gerek vardır. Ayrıca etkili ve yeterli bir eğitim sistemi ile teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak nesilden nesile yaşatacak kişi ve kurumlar yaratmak gerekir.

Milletin varlığını yükseltmek Atatürkçülüğün dinamik idealidir. Bu ideal devlet, fikir ve ekonomik hayatın başarılı bir biçimde işlemesi ile gerçekleşir. Bu işlemenin nasıl gerçekleşeceği Atatürkçü düşünce sisteminde vardır.

Atatürkçü düşünce sisteminin bu ideali başarmak için çizdiği yol; bilim ve teknolojinin rehberliğinde araştırma ve incelemelerle tecrübelerle elde edilen sonuçlardan çıkarılan ve bir dahi olarak Atatürk'ün yaşadığı yurt, bağrından çıktığı Türk Milleti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap dolu yapraklarından çıkardığı sonuçlar, benimsediği, ortaya koyduğu değerler, fikirler, ilkelere ve esaslardan meydana gelir.

Atatürkçülükte ideolojik esaslarla birlikte yönetim ve siyasette daha açık olarak devlet hayatında fikir hayatında ve ekonomik hayatta yol

¹ Atatürkçülük I. Kitap, s.293

gösterecek aydınlatıcı ilkeler ve fikirler vardır. Bir bakıma Atatürkçülük için tüm dünya görüşünü içeren geniş bir ideolojidir denebilir.

Milletin varlığını yükseltmek için, devlet yönetiminde etkili ve yeterli programın geliştirilmesi ve uygulanması önemlidir. Böyle bir programın kapsayacağı prensipler Atatürkçü ideoloji ve Atatürkçülüğün devlet, fikir ve ekonomik hayat için öngördüğü prensipleri, esasları ihtiva ettiği takdirde bir bütün olarak Türk Milleti için istikrarlı sürekli başarılı ve huzurlu ve sürekli gelişme ve büyüme medenileşme sağlanır. Atatürkçülük bir bütün olarak ele alınır bilim ve teknolojinin sağladığı imkânlarla şekillendirilirse millî varlığı yükselten etkili ve geçerli bir kalkınma ve gelişme modelini meydana getirmek, geliştirmek mümkün olur ve kolaylaşır.

Milletin varlığını en kısa zamanda yükseltmek için fikir ve hareketi beraber yürütmek zorunludur. Fikir ve hareketi birleştirecek vasıta plândır. Bu teşebbüsten başarı, türesel bir plânla en akılcı bir biçimde çalışmakla mümkündür. Akıllı bir biçimde çalışmak için milletin kültürlü olması, okuma yazma bilmeyen tek vatandaşın bırakılmaması gereklidir. Millî ideale ancak milletçe çalışarak varılır. Ayrıca büyük kalkınma savaşının ve yeni çatının isteği tekniği, teknolojiyi bilimi bilen geliştiren, uygulayan elemanlar yetiştirilmelidir.

Milletlerin ortak genel his ve fikirlerini açıkça ortaya koyması, milletin benliğine sahip olması millî birlik ve beraberliğin sağlanması millî bir ideolojiye devlet, fikir ve ekonomik hayatı içeren bir ideolojiye sahip olması ile mümkün olur. Bu suretle millî varlığın yükseltilmesinin en medenî ve refahlı millet olarak yaşamanın temel koşulu sağlanmış olur. Bu yönden memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak nesilden nesile yaşatacak kişi ve kurumlar yaratmak ve Atatürkçülüğün ilkelerini, esaslarını Türk Milletini ve Türk Gençliğini şuurlu daima canlı tutacak faaliyetleri gerçekleştirmek gerekir. Atatürkçülükte, millî ideale bir bütün olarak Türk Milleti ile varmak esastır.

Fikir ve hareket beraber yürütecek türesel bir plânla, programlar, milletçe inanarak bilgi ve beceriye sahip olarak, çalışmakla millî ideale ulaşmak mümkündür. Bu kadar büyük bir kitlenin milletin çalışması, öğrenmesi, vasıtaların ve hayatın çoğalması bilgi birikiminin kullanılması devlet fikir ve ekonomik hayatta etkili ve yeterli müesseselerin kurulmasını öngörür.

4. EN MEDENÎ VE REFAH SEVİYESİ YÜKSEK BİR MİLLET OLARAK VARLIĞIMIZI YÜKSELTMEK:

En medenî ve refah seviyesi yüksek bir millet olarak varlığını yükseltmek Atatürkçülüğün öngördüğü hasiladır. En medenî ve refah seviyesi yüksek bir millet olarak varlığını yükseltmenin ne anlama geldiğini inceleyerek, Atatürk'ün maksadını, niyetlerini anlamak Atatürkçülükten sonuçlar vazife ve görevler çıkarmak, amaçlara ulaşmak için bilim ve teknolojinin rehberliğinde hareket tarzlarımızı, imkânlarımızı tespit etmek mümkündür. Bu suretle memleket davalarının anlaşılmasında ve çözülmesinde Atatürkçü ideolojiyi, kısaca Atatürkçülüğü anlamak ve uygulamak, harekete geçirmek sağlanmış olur.

Atatürkçülük millî varlığın temelini millî şuurlarda ve millî birlikte görmektedir. Millî şuur, millî ahlâka, millî hisse dayalıdır. Dolayısıyla millî terbiyenin bir ürünüdür. Türk tarihi, Türk dili millî terbiyenin temel vasıtalarıdır ve dolayısı ile millî birliğin de temel vasıtaları olurlar.

Millî birlik ve beraberlik, millî şuura dayandığı gibi devletin geliştirdiği ekonomik imkânların gelişmesinden ve millî gelirin adil dağıtımından etkilenir.

Millî gelirin dağılımında daha mükemmel bir adalet, emek sarf edenlere daha yüksek refah sağlanması millî birliğin korunması için şarttır bu şartı daima gözönünde tutmak millî birliğin temsilcisi olan devletin vazifesidir. Millî varlık millî zenginliği içine alan coğrafi güç, nüfus gücü, ekonomik güç ve idari gücü kapsayan millî güç anlamına gelir.

Millî varlığın, maddî bölümünde nüfus yanında en önemli unsuru millî zenginliğin millî geliri yaratacak kesimi, üretici zenginlik olan millî sabit sermayedir. Millî sermayenin güçlü olması devletin ekonomik yönden güçlü olmasını sağlar. Refah seviyesinin yüksek olması millî sermayenin güçlü olmasına ve millî gelirin yeterli olmasına ve millî gelirin adil dağılımına bağlıdır. Türk Milletinin medenî olması medeniyetin geliştirdiği bilim ve teknolojiyi ve onun ürünlerine sahip olmak ve bilhassa fikirle, zihniyetiyle, yaşamıyla, aile hayatı ile, kıyafeti ile herşeyi ile medenî olduğunu izhar etmesi ile mümkündür.^{1a}

En medenî millet olmak için Atatürkçülük devlet hayatında fikir hayatında ekonomik hayatta faaliyet ve başarıların diğer medenî milletlerin, batı medeniyetinin ürünleri ile dengeli bir düzeye getirilmesini bunun için

^{1a} Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s.210

de kısaca Türk Millî Kültür düzeyinin yüksek ve inkılâpçı düzeye getirilerek çağdaş kültür düzeyinin üzerine çıkarılmasını öngörmektedir². Devlet hayatı, ekonomik hayat, fikir hayatı, kendi içlerinde ve birbirine bağlı ve uyumlu olarak çalışan usul kaidelerle, birinden diğerine geçen hasilalarıyla birbirine bağlanan müesseselerden vasıtalarından oluşan açık sistemlerdir. Atatürkçülüğe göre bir millete bağımsız hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinasında "Devlet fikir ve ekonomi hayat mekanizmaları birbirine uyarak aynı tempoda çalıştırılmazsa hükümet mekanizmasının çekici gücü boşa harcanmış olur. Ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarılarını sonuçların toplamı ile ölçülür³. Devlet fikir ve ekonomik hayatın uyum içinde çalışmasının hükümetin çekici güç olmasının bilimsel yönleri olduğu gibi uygulamada sanat tarafları vardır. Fertlere topluma millete ilişkin her üçünü birbirine bağlayan faaliyetlerini yönlendiren amaçlar, ilkeler ve esaslar vardır. Bu esaslar ferdi olduğu kadar, sosyaldır, ahlâkidir, millidir, evrensel ve insanidir. Ekonomik, fikir ve devlet hayatının uyumlu çalıştırılması, devletin icra unsuru olan hükümetin çekici kuvvetinin millî ideale doğru etkili olması, devletin gerçekleştirdiği uyguladığı vasıtalara, usul ve kaidelere bağlıdır. Devlet, devlet hayatına fikir hayatına ekonomik hayata ilişkin sistemlerin birbirine bağlı uyumlu çalışmalarını, gelişmelerini, sağlayacak düzeni kurmak, gözetmek, geliştirmekten sorumludur. Atatürkçülük böyle geniş ve yaygın bir düzenin değerlerini, ilkelerini, esaslarını kuran bir düşünce sistemidir. Fikri hayatın esasıdır.

5. ATATÜRKÇÜLÜKTE DEVLET, FİKİR VE EKONOMİK HAYATA İLİŞKİN MÜŞTEREK ESASLAR:

Atatürkçülük: Esir edilmek istenen Türk Milletinin kesin ve gerçek bir kurtuluşa kavuşabilmek için tam bağımsızlık ve kayıtsız şartsız Millî Egemenlik ilkelerine dayanmasının şart olduğunu büyük ve açık görüşlerle anlayarak Türkiye'yi kurduğunun bilinci içinde güçlü devleti öngörmektedir. Bu ilkelerden birincisi Misak-i Millinin ifade ettiği temel ruhtur⁴. Bu ruh tam bağımsızlığa sahip olmayı temin eden ve bunu temin etmek için Türk ekonomisinin gelişmesini önleyen bütün sebepleri bir daha avdet etmemek üzere lağveden bir düsturdur⁵. Tam bağımsızlık için temel kaide

² Atatürkçülük III. Kitap, s.14

³ Atatürkçülük I. Kitap, s.495

⁴ Atatürkçülük III. Kitap, s.7

⁵ Söylev ve Demeçler II, s.105

millî egemenliğin iktisadî egemenlik ile güçlendirilmesidir. Tam bağımsızlığın bütünlüğü ise ancak malî bağımsızlık ile mümkündür⁶. Devlet, fikir ve ekonomik hayatta hiçbir tutum ve faaliyetin bu ilkelere karşı olmaması gerekir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi güçlü devletin temeli iktisadî hâkimiyet ve iktisaden güçlü olmaktır.

Tam bağımsızlık denildiğinde siyasî, malî, adlî, askerî, kültürel ve her hususta tam bağımsızlık ve serbestlik demektir. Ancak, tam bağımsızlık Türkiye'nin, uluslararası siyasî, iktisadî, askerî ve diğer sahalardaki işbirliğine karşı değildir. Bu ilişkilerde dikkate alınacak husus eşitlik ve menfaatlerimizi dikkate alarak yapmak için maddî ve manevî kuvvetleri birleştirmektir. Yoksa bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesi söz konusu değildir. Böyle bir birleşme zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir⁷. Devletin bu iki ilkeye dayanması milliyetler prensibinin bir gereğidir. Atatürkçülüğe ilişkin temel esasları içeren milliyetler meselesi kişisel ve ortak hürriyet meselesidir. Bir milletin diğer milletlere nazaran doğal ve sonradan kazanılmış özel karakter sahibi olması diğer milletlerden farklı bir özellik göstermesi genellikle onlardan ayrı olarak onlara paralel gelişmeye çalışması milliyetler prensibidir. Bu prensibe göre her fert ve her millet kendi hakkında iyi niyet topraklarına bizzat kayıtsız şartsız sahip çıkmayı istemek hakkına bu hakkın kullanılmasını önleyen, sınırlayan engelleri ortadan kaldırmak hak ve hürriyetine sahiptir⁸. Bir milleti teşkil eden fertlerin millet içinde her nevi hürriyetini yaşamak hürriyetine, çalışma hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti engel altında bulundurmamak lâzımdır⁹. Kişinin birinci hakkı doğal yeteneklerinin serbestçe geliştirilmesidir¹⁰. Bu yeteneklerin başında zekâ gelir, çünkü insanların hayatına, faaliyetlerine hâkim olan kuvvet yaratma ve icat yeteneğidir¹¹. Bu yeteneğin gelişmesi, güçlenmesi için hürriyet gereklidir. Bu sebeple her ilerlemenin kurtuluşun anası hürriyettir.

Atatürkçülük bu ilkelerin uygulanmasını millî egemenliğe bağlamaktadır. Millî hâkimiyet devlet hayatında egemenliğin kayıtsız şartsız milletin sorumluluğunda kalması demektir¹². Toplumda hürriyetin, eşitliğin adale-

⁶ Atatürkçülük I. Kitap, s.423

⁷ Afet İnan, Atatürk Hakkında Hatıralar, s. 293

⁸ Atatürkçülük I. Kitap, s.415

⁹ Atatürkçülük I. Kitap, s.81

¹⁰ Atatürkçülük I. Kitap, s.565

¹¹ Atatürkçülük III. Kitap, s.70

¹² Atatürkçülük III. Kitap, s.107

tin dayanak noktası millî egemenliktir¹³. Devletimizin ebedi olması, milletin refah ve mutluluğu; hayatımız, namusumuz, şerefimiz, istikbalimiz ve mukadderatımız için nihayet herşeyimiz için millî hâkimiyetimizi muhafaza etmeliyiz¹⁴. Gerçekte tam bağımsızlık, millî egemenlik, iktisadî egemenlik kavramları devlet, fikir ve ekonomik hayatı birbirine bağlayan belli bir yönde birbirini etkileyerek çalışmalarını sağlayan milleti millet yapan kavramlardır. Güçlü devlet tam bağımsızlık, millî hâkimiyet, iktisadî hâkimiyet ilkelerine dayanarak memleketi mamur, milleti zengin, müreffeh ve mesut etmekten sorumludur. Atatürkçülükte devletin siyasi ve fikri hususlarda olduğu gibi bazı iktisadi ilkelerde de düzenleyici olmasını prensip olarak kabul etmiştir. Genel olarak Atatürkçülükte devletin, açıklanan temel prensiplere bağlı ve güçlü olması öngörülmektedir. Zayıf devlet herkesin herkese karşı mücadelesi ve her sahada dışa bağımlı olması anlamına gelir¹⁵.

Atatürk'ün Türk Milleti için yapmak istedikleri başarmaya çalıştıkları idealleri vardır. Bu idealleri temel mihver olarak ele almak, Atatürkçülüğün esaslarına uyarak akıl ve ilmin rehberliğinde devlet hayatını, fikir hayatını, ekonomik hayatı düzenlemek Türkiye'yi yönetenlerin vazifesidir. Bu düzen içinde başarılı olarak çalışmak düzeni geliştirmek ise bütün vatandaşların vazifeleridir. Atatürkçülükte devlet, fikir ve ekonomik hayata yön veren dünyada her şey için, medeniyet için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fenin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir. Doğru yoldan sapmaktır¹⁶. Ancak Atatürkçülük Türk Milletine gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü ilminden, buluşlarından, ilerlemelerinden istifade edelim, yalnız asıl temeli kendi içimizden çıkarmak mecburiyetinde olduğumuzu asla unutmayalım,¹⁷ esasını koymuştur. Bu suretle, Türk Milleti dinamik ideallere doğru ilerlerken Türk ülkesini, Türk Milletini, Türk karakter ve niteliklerini, bunların hepsini kapsayan Atatürkçülüğü dikkate alarak asıl temeli kendi içimizden çıkarmalıyız. Bütün fertleri kendi gelecekleri ile doğrudan ilgili, iktisadî noktai nazardan uyanık, yaşama hakkına itimadı olan bir millet devlet, fikir ve ekonomik hayata, ve Büyük Millet Meclisi'ne ve Hükümet'e etkili olur. Bu etkinin başarılı sonuçlar vermesi bu hisleri ve fikirleri kuvvetlendirici ve başarıyı

¹³ Atatürkçülük III. Kitap, s.8

¹⁴ Atatürkçülük I. Kitap, s.17

¹⁵ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II. s.309

¹⁶ Atatürkçülük III. Kitap, s.12

¹⁷ Atatürkçülük III. Kitap, s.110

artan bir biçimde sürekli kılar. Gelişmekte ve büyümekte olan ülkelerde medeniyet düzeyinin ve refahın artırılması millî varlığın yükseltilmesi için halkın yaşayış ve geleceği gidış hareketinde ümitlerini beslemek ve kendi kudretine güven hissini kuvvetlendirmek gerekir. Bu yönden fiili sonuçlar getiren zamanla herşeyin olacağı kanaatini uyandıran, sağlık ve sosyal yardım, millî eğitim, imar ve bütün ekonomik faaliyetlere önem verilmesi ve mutlaka yeterli gelişmenin sağlanması lâzımdır.

Sonuç olarak; en medenî, en refahlı bir millet olarak varlığını yükseltme yolunda gelişen bir ülkede millî hasılanın çeşitlenip artması, millî gelirin daha adil dağılımı, sosyal ihtiyaçların daha iyi karşılanması; halkın güvenle çalışmasına, ilerleme hevesinin artmasına, millî birlik duygusunun güçlenmesine ve millî iradenin daha etkili hale gelmesine sebep olur. Toplumda meydana gelen bu gelişmelerin durumlarını sürekli olarak adedi verilerle tespit etmek, adedi olarak tespit edilmeyenleri tarif ederek geliştirici, gerekirse düzeltici tedbirleri almak devletin vazifesidir. (Atatürkçülük I. Kitap, s. 79, s. 433).

6. FİKİR HAYATI; ATATÜRKÇÜLÜĞÜN FİKİR HAYATI İÇİN ÖNGÖRDÜĞÜ ESASLAR, İLKELER VE FİKİR HAYATINDAN ÜRETTİĞİ HUSUSLAR:

İnsanların akıl, mantık ve zekâ ile hareket etmelerinin en belirgin özellikleri olarak ele alan Atatürkçülük, bütün faaliyetlerin, her sahadaki ilerlemelerin insan fikrinin eseri olduğunu, bunun için fikri harekete geçirmenin birinci işimiz olduğunu, bu amaçla fikrin serbest hareket etmesinin şart olduğunu kabul etmektedir¹⁸.

Atatürkçülüğe göre milleti millet yapan fikir güçleri ve sosyal güçlerdir. Milletimizin fikir terbiyesinde fikir hayatının bir bölümü olan sosyal hayatımızda rehberimiz ilim ve fendir.

Diyebiliriz ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli fikir hayatıdır. Fikir hayatı kültürlü insana, kültüre dayalıdır.

Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, ders almak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir. Bu her iki ilkeyi birleştiren Atatürk, Türkiye'nin temeli kültürdür demiştir. İnsan hareket ve faaliyetin yani dinamizmin ifadesidir¹⁹.

İnsanlar hareket ve dinamizmin temsilcisi olmak için kültürlü olmalıdır. Ancak insanlar fert olarak yalnız yaşamazlar, doğal olarak, sosyal ola-

¹⁸ Atatürkçülük III. Kitap, s.111

¹⁹ Atatürkçülük I. Kitap, s.261

rak, ekonomik olarak birbirine bağlıdır. Türkiye’de bu bağlar için ilke “Herkes, herkes içindir.” Bu düşünce sosyal, millî ve insanî esaslardan kaynaklanır.

Devlet fikir ve ekonomik hayatımızda aynı biçimde rehberimiz ilim ve fendir. Bu esas ilim ve fen (teknoloji) fikir hayatının ürünü olduğundan, fikir hayatını devlet ve ekonomik hayatın da esası haline getirmektedir. Devlet ve ekonomik hayat fikir hayatını harekete geçirmenin sonuçlarıdır.

Atatürkçülükte fikir hayatı genel olarak; ilim ve teknolojiyi, sosyal hayatı, güzel sanatları kapsar.

Devlet ve ekonomik hayatı gerçekleştiren fikirler de fikir hayatının ürünleridir. Zaten bağımsız hüviyet ve kıymeti haiz siyasî bir varlık olan milletle iç içe olan devlet, fikir ve ekonomik sistemlerden meydana gelen büyük bir sistemdir. Atatürkçülük Türk Milletinin fikir hayatının buna bağlı olarak devlet ve ekonomik hayatın devamlı gelişmesini öngördüğünden inkılâpçılığı bir prensip olarak benimsemiş ve memleket davalarının ideolojisini anlayacak nesilden nesile yaşatacak kişi ve kurumlar yaratmayı ve Atatürkçülüğün öngördüğü prensipleri Türk Gençliğinin beyninde ve Türk Milletinin şuurunda tutmayı yüksekokullara ve üniversitelilere vazife olarak vermiştir²⁰. Türkiye’de üniversiteler ve yüksekokullar bilim ve teknolojiyi geliştirmek, fikirleri sistemli bir biçimde yayacak etkili ve yeterli bir biçimde örgütleyecek temel müesseselerdir. Atatürkçülük millî meselelerin milletçe bilinmesini, sorunların çözülmesinde hedeflerin ele geçirilmesinde temel esas olarak ele almıştır. Milletın ihtiyaç ve amaçlarının Büyük Millet Meclisince incelenmesi güçlü bir biçimde ifade edilmesi başarı için ikinci koşuldur. Sorunları çözecek, mücadele edecek müesseselerin de etkili ve yeterli olması üçüncü esastır. Bu üç vasıttan biri noksan ise millî düzeyde başarı kazanmak hayaldir. Atatürkçü fikir hayatı akılcı ve bilimci bir davranış ve zihniyeti öngörmektedir. Atatürkçü fikir hayatının temellerinde akılcılık, bilim ve teknoloji, davranış ve barışçılık, taassupsuzluk insan sevgisi vardır.

Fikir hayatı eğitim faaliyetlerini, kültür, uygarlık, tarih incelemelerini, güzel sanatları, Türk dili, kamuoyu, basın ve sosyal yaşam; bunlarla ilgili zihni faaliyetleri kapsar genişliktedir. Fikir hayatı ekonomik ve devlet hayatı için pozitif ve normatif esaslar içerir.

Fikrî hayat ahlâkın, bilhassa millî ahlâkın incelenmesinin öğrenilip benimsenmesini öngörür.

²⁰ Atatürkçülük III. Kitap, s.131

Fikrî hayatın menşei, gelişme ve öğretme yeri okullardır. Ancak, millî terbiyenin her yerde öğretilmesi ve uygulanması esastır. Bu müesseselerin başında aile gelir. Bir millet esas terbiyesini aileden alır. Medeniyetin esas-ı, ilerlemenin en kuvvetli temeli ailedir. Aile hayatında yozlaşma, sosyal, ekonomik ve siyasî bozulmaya neden olur²¹.

Atatürkçü düşünce sisteminin önemle ortaya koyduğu bir 'esas da çalışmanın, iş bölümünün kişiler ve müesseselerin toplumun başarısı için zarureti ve anlamıdır. İş bölümü insanların kişisel olarak çalışırlarsa başarılı olmayacakları her insanın diğer insanlarla beraber çalışmaya mecbur ve hatta mahkûm olması bir de maddî işlerde olduğu gibi fikrî, siyasî, idarî işlerde faaliyetlerin çoğalması iş bölümünü zorunlu kıldığı görüşünden hareket etmektedir. İş bölümü gelişen, büyüyen teknolojinin bir ürünüdür. Kişilerin, çalışma gruplarının, her birinin çalışması diğerinin tüm toplumun hayat ve mutluluğu için zorunlu olduğu; prensibini de kabul eden Atatürkçülük bu prensipleri gayesinin sınıf mücadelesi yerine sosyal düzeni sağlamak ve birbirine ve çıkarlarda uyum sağlamak, çıkarların kabiliyet, beceri ve çalışma derecesi ile uyumlu olması esasını kabul etmiştir.

Çalışmak kişisel ve sosyal bir zorunluluktur. Ancak "herkes aynı sağlık yapısında ve karakterde değildir ve kabiliyette değildir. Fakat herkes aynı hayat kanununa tabidir. Çalışmadan hiçbirşey kazanılmaz. Çalışmak kazanmanın doğal kanunudur²². Millî gelirin daha adil dağılımının esasları çalışmada aranmalıdır. "Servet ve onun doğal sonucu olan refah ve mutluluk ancak çalışkanların hakkıdır"²³. Bir milletin kuvveti ve kudreti onu oluşturan kişilerin kendilerini bir kıymet ve kuvvet olarak kabul etmelerini sağlayacak güce ve etkiye ve maddî imkânlarla sahip olmalarında arayan Atatürkçülük iş bölümü çalışma, refah, gelir kavramlarının maddî bir sonuçla Türk, Ögün, Çalış, Güven şeklinde ifade etmiş ve Atatürkçü devletçiliğin sosyal, ahlakî ve millî olduğunu, millî gelirin dağılmasında daha mükemmel bir adalet ve emek sarf edenlere daha yüksek refah sağlanması, millî birliğin korunması için şart olduğunu, bu şartı daima gözönünde tutmak, millî birliğin temsilcisi olan devletin önemli vazifesi olduğunu" bir prensip olarak açıklamıştır²⁴.

Bu suretle Atatürkçülük, Türklerin övünmesi, çalışması ve güvenmesinde devleti vazifeli kılmıştır. Atatürkçü düşünce sisteminin bir ürünü de

²¹ Atatürk'ün 1937 yılı T.B.M.M. açış nutku

²² Atatürkçülük I. Kitap, s.21

²³ Atatürkçülük III. Kitap, s.169

²⁴ Atatürkçülük III. Kitap, s.171

gençlikle ilgili olan hususlardır. Türk gençliğinin varlığı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele edecek fikren, ilmien, fennen, bedenen, kuvvetli ve yüksek karakterli olacağına inandığı için Atatürk Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini sonsuza kadar korunması ve savunmasını Türk geleceğinin evlâdına vazife olarak vermiştir.

Bilim ve teknolojinin gençlere ait olduğunu, gençliğin müspet bilimlerin temeline dayanan güzel sanatları seven, fikir eğitiminde olduğu kadar beden eğitiminde kabiliyeti artmış, erdemli, kudretli, inkılâpçı ve yüksek bir kültüre sahip olacağı gerçeği Atatürkçülüğün genel kaidelerinden biridir.

7. EKONOMİK HAYAT:

Atatürkçülük ekonominin bir bilim ve sanat olduğunu, ekonomik değer hükümleri ile ekonomik olayların, verilerin açıklamalarının farklı hususları içerdiği, diğer bir tanımlama ile pozitif ve normatif ekonominin farklı yorumlar getirdiğini fertlerin ve toplumun menfaatlerinde zıtlasmalar olacağını dikkate almaktadır.

Ekonomik hayatın yalnız başına başarılı olması ve bu başarının sürekli olması, ekonomik başarının milleti tümü ile zengin ve mutlu yapması gerçek ile bağlaşmaz. Ekonomik hayatın medeniyet düzeyinin yükselmesinde katkısı çok büyüktür. Ancak bu katkının artması etkili ve devamlı olması ekonomik hayatın fikrî hayat devlet hayatı ile birlikte ve uyum içinde işlemeleri ve gelişmeleri ile mümkündür ve ancak bu suretle hükümetin çekici gücü etkisini gösterir. Hükümet devlet fikir ve ekonomik hayatı birlikte ele alarak uyumlu çalışmaları ve nitelikler:

Güvenmek, gelecekte emin olmak, ihtiyaç ve korkudan etkilenmek, ihtiyaç ve korku hürriyetine sahip olmak anlamına gelir. Atatürkçülükte belirtilmiş olan millî varlığı yükseltecek biçimde yönlendirmeyi sağlamalıdır. Tam bağımsızlığı ve millî egemenliği temel ilkeler olarak ele alan Atatürkçülük her iki amaç için iktisadî gücü temel kuvvet olarak ele almış ve tam bağımsızlık için millî egemenliğin iktisadî egemenlik ile güçlendirilmesi esasını bir genel kaide olarak kabul etmiştir²⁵. Aynı amaçla Atatürk Millî Ant'ı, milletin tam bağımsızlığını sağlayan ve bunu sağlayabilmek için ekonominin gelişmesini engelleyen bütün nedenleri (iç ve bilhassa dış) bir daha geri gelmemek üzere ortadan kaldıran bir kanundur, diye vasıflandırmıştır. Atatürkçülüğe göre tam bağımsızlık ve iktisadî hâkimiyet birlikte vardır. Biri noksansa diğeri de noksandır.

²⁵ Atatürkçülük III. Kitap, s. 87

Burada hemen belirtmek gerekir ki iktisadî hâkimiyet ilkesi yabancı sermaye veya dış borçlanmaya karşı değildir. Yabancı sermaye kanunlarımızı uyarsa emeğimize ve sabit sermayemize eklenir, bizim ve onlar için faydalı sonuçlar verirse teminat altında Türkiye'ye gelir. Dış borçlarda esas, amaçsız israf ve tüketim borçlarımızın yükünü artırarak malî bağımsızlığımızı tehlikeye düşürmeye kesin şekilde karşı, gelir kaynaklarımızı geliştirecek verimli borçlanmalara taraftar olmaktır. (Atatürkçülük I. Kitap, s.493)

Bütün başarıların sırrını milletin bütününde bulan Atatürkçülüğe göre iktisadî faaliyetlerde "herşeyden mühim olan esas iktisadî noktai nazardan milletin uyanıklığı ve kendisinin yaşamak hakkına itimadıdır"²⁶. Bu fikre dayanan bir davranışın açıklamasıdır. Böyle bir davranışı ifade eden bir milleti, teknolojinin sahip olduğu imkânları dikkate alarak yalnız serbest piyasanın görünmez ellerine teslim etmek mümkün değildir. Bu ilkeye uygun olarak: Türk Devleti'nin Hükümeti'nin bütün esasları, bütün programlarının ekonomik programından çıkması, evlatlarımıza ilim irfan vermede onların iktisadî faaliyetlerde faydalı, faal olmalarını sağlayacak bir eğitim programının uygulanması öngörülmüştür. Atatürkçülüğe göre halk devri, millî devir ve iktisadî devir aynı anlam ve sonuçta kavramlardır. Herbirinde siyasî, iktisadî, sosyal, insanî esaslar değişik ağırlıkta olsalar da vardır. İktisadî hayatı halktan, millettten, fikir hayatından, devlet hayatından, ayırmak mümkün değildir.

Ekonomik kalkınmayı amaç edinen Atatürkçülük Türkiye'nin kalkınmasında kullanacağı vasıtayı iki güç serisi olarak ele almıştır. Bunlardan biri toprağın iklimleri zenginlikleri, başlıbaşına bir servet olan coğrafi durumu, diğeri, millî olduğuna inandığı işlerde ve zamanlarda tarihin akışını değiştiren yiğitlikle beliren yüksek sosyal benlik duygusudur²⁷.

Atatürk'ün özel bir niteliği bütün büyük işleri millet ile birlikte millet için yapmasıdır. Bu yönden Atatürk'e göre başarı için en önemli husus milletin bilmesi, anlaması, benimsemesidir.

Nasıl ki iktisadî sorunları çözmeye milletin iktisadî noktai nazardan uyanıklığı esas ise, Atatürk'ün düşmanı mağlup, imha eden büyük taarruzdan evvel başarı için hazırlıklarının tam olmasını öngördüğü üç vasıttan en önemlisi milletin hazır olmasıdır. Atatürk taarruzdan evvel üç vası-

²⁶ Afet İnan, Atatürk Hakkında Hatıra ve Belgeler, s. 293

²⁷ Atatürkçülük III. Kitap, s.207

tanın hazırlığının tam olmasının gerektiğini açıkladığında en önemli vasıtanın milletin hayat ve bağımsızlığı için kalbinde vicdanında olan arzu ve emellerin sağlamlığı, ikincisi ise milleti temsil eden Büyük Millet Meclisinin millî arzuyu göstermede ve bunun gereklerini inanarak uygulamada göstereceği azim ve yiğitlik olduğunu, üçüncü vasıta olarak da milletin silahlı evlatlarını göstermiştir. Savaşta olduğu gibi iktisadî kalkınmada ve iktisadî sorunları göğüslemede ve çözmede milletin yüksek benlik duygusu, milletin iktisadî noktai nazardan uyanıklığı, kendisinin yaşama hakkına itimadı; Meclis ve Hükümet'in alacakları tedbirleri bu esasta birleştirmeleri ilkesi başarıların temelidir²⁸. Ekonomik kalkınmada üçüncü vasıta ekonomik yapıdır. Ekonomik teşkilât teknik temeller üzerinde yerleşerek yükseldikçe yurdun verimi artacaktır. Ancak bütün özenimizi vererek vatanın teşkilâtlanmasının hızını artırmak gerekir²⁹.

İktisadî teşkilâtın etkili ve yeterli çalışması bilimsel esaslarla teşkilât etkinliği sağlayacak yöntemlerin bulunmasına ve uygulanmasına bağlıdır. Bu teşkilâtlanmanın öngördüğü büyük sermaye ve teçhizat isteyen endüstrilerin, etkili ve yeterli işletmelerin kurulması yanında en küçük iktisadî birimlerin, çiftçi ailelerinin teknik yönden teşkilâtlandırılmalarını da kapsar. Şüphesiz piyasanın gücü sonuçta etkisiz ve yeterli çalışmayan yani piyasada mal ve hizmet satamayan iktisadî teşkilleri etkileyebilir. Ancak teşkilâtların nasıl etkili olacaklarını yalnız bilim ve teknoloji gösterir. Kıvamlı irilikte, şakuli ve ufki entegrasyona sahip endüstri işletmeleri, pazarı da kapsayan araştırma ve plânları ile başarılı olurlar ayrıca pazarın kontrol noksanlıkları yeterli ve ekonomik olmayan veya yalnız spekülasyon ve yüksek kira ve faize dayanan, hileye dayalı yüksek fiyat uygulayan iktisadî teşkillerin büyük kazançlar elde etmelerini önleyemez ve değişik kullanma yerleri olan istihsal faktörlerinin maliyetini düşürmez ve herkesin kâr sağlamasının sonuçta toplumun bütün olarak kârlı çıkacağı beklentisini geçersiz kılar.

Türkiye'nin ilk ve önde gelen fikri ekonomiktir. Biz tüketimde olduğu kadar üretimde de dünyanın bir parçası olmak istiyoruz diyen Atatürk³⁰, yönetimin karar süreçlerinde iktisadî usul ve sistemlerin kullanılmasına Türkiye'de üretim ve tüketim arasında dinamik denge olmasını bunun iç ve dış ekonomik faaliyetlerde aynı biçimde dinamik dengeyi gözeterek sağlanmasını öngörmüştür.

²⁸ Atatürkçülük III. Kitap, s.206

²⁹ Atatürkçülük III. Kitap, s.207

³⁰ Atatürkçülük III. Kitap, s.178

Atatürkçülükte iktisadî faaliyetlerde başarılı olmak için memleketin milletin ihtiyacı olan bir program üzerinde bütün milletin beraberce ve uyum içinde çalışmalarını; millî eğitim ve programında olduğu gibi devlet daireleri için düşünülecek programların da ekonomik programlara dayanması öngörülmüştür³¹. Bilim ve teknolojinin bugün yönetim için sağladığı usuller Atatürk'ün öngördüğü sistemin ayrıntılarıdır. (Örneğin plânlama, programlama, bütçeleme sistemi, kavrama dayalı ihtiyaçlar sistemi.) Atatürk bütün devlet işlerinin mutlaka kârlı hiç olmazsa zararsız olması kuralını koymuş, özel ve kamu devletin bütün iktisadî işlerini tanzim edecek bir teşkilâta ihtiyaç belirtmiştir³².

a. Atatürkçülüğün Ekonomik Yapı İçin Öngördüğü Esaslar :

Atatürk'ün öngördüğü ekonomi esas olarak ekonomik sorunların, neyin, kim için, nasıl, nerede üretileceği kararını veren piyasa ekonomisidir. Piyasanın, serbest rekabete dayanarak fiyatları belirlemeye çalışacağını dikkate alan Atatürk, özel menfaatlerle, toplum menfaatlerinin tezat halinde olabileceğini, özel menfaatlerin en nihayet rekabete istinat ettiği yalnız rekabetle iktisadî nizamın tesis edilemeyeceğini bu zanda bulunanların bir serap karşısında kendilerini aldanmaya terk edenler olduğunu dikkate alır³³.

Serbest rekabetin içtimai zararlarını da gören Atatürkçülük zayıfla kuvvetliyi karşı karşıya bulunduran serbest rekabetin kuvvetlinin zayıfı yok etmesi veya kendine esir etmesi gibi bir sonuca varabileceğini düşünür. Atatürkçülüğe göre piyasalar serbesttir. Kesin zaruret olmadıkça piyasalara müdahale edilmez. Ancak hiçbir piyasa da başıboş bırakılmaz³⁴.

Atatürk Türk Devleti'nin yapısına, liberal ve sosyalist ekonomilerin dayandığı esaslardaki noksanlıkların Türk Milleti için devlet hayatında, fikir hayatında ve ekonomik hayattaki esasları, ilkeleri dikkate alarak Türk Devleti'nin dinamik idealini ve iktisadî hedeflerini belirttikten sonra bu hedeflere ulaşmak için gerekli ekonomik sistemi tarif etmiştir. Atatürkçü ekonomik sistemde kontrol, piyasa mekanizması, millî ve meslek ahlâkı ve devletin ekonomik sistemi düzenleyici, yapıcı, yaptırıcı teşvik edici ve kontrol edici olarak ilgilenmesi ile sağlanır. Türk ekonomisi devlet ve özel teşebbüsün birbirini bütünlediği bir karma ekonomik sistemdir.

³¹ Atatürkçülük I. Kitap, s. 403.

³² Atatürkçülük I. Kitap, s.403

³³ Atatürkçülük I. Kitap, s.415

³⁴ Atatürkçülük I. Kitap, s.499

b. Atatürkçülük iktisadî teşkilâtın teknik temeller üzerinde yerleşmesi ve büyümesi için; kısaca yapmak için iktisadî sahada birleşmeyi öngörmüştür. Ancak yapmak, maddî ve manevî kuvvetleri birleştirmek zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa zayıf ile kuvvetlinin birleşmesi demek değildir. Birleşmenin böylesi zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir³⁵. Ekonomik büyüme için teknolojinin uygulanması esas olduğundan büyük sermaye ve ileri teknoloji gerektiren endüstrilerin devlet tarafından kurulması uygun görülmüştür.

c. Atatürkçülük tüm iktisadî sorunların çözülmesinde ekonomi biliminin kullanılmasını öngörmüştür. Örneğin, Atatürk; göze çarpan hayat pahalılığı konusu ile uğraşmak için serbest piyasa ekonomisinin kendi başına sorunu çözeceğine inanmamış; ilmi bir araştırma yapılarak sebepleri ile köklü ve plânlı biçimde mücadele istemiştir³⁶. İmalat, enflasyon ve gelirle ilgili kavramların tariflerini, iktisadî davranışların, eğilimlerin, kestirmelelerin açıklanmasının bilimsel olarak yapılmasının ve çalışmaların sonuçlarının devlet iktisadî faaliyetlerinde ve özel teşebbüsün teşvik edilmesinde kullanılmasını ve piyasanın kendi noksanlıklarından ötürü iktisadî sorunlarla başa çıkamaması, meslek ve millî ahlâkın yeterli olmaması durumunda, piyasanın kontrol ve düzenlenmesinde kullanılmasını öngörmüştür ve uygulamıştır.

d. Atatürkçülük Türk ekonomik sistemi için, sosyalizm, liberalizmden başka Türkiye'ye has bir karma sistem geliştirmiştir. Burada Türk Devletinin demokrasi prensiplerine bağlı olmasına ancak iktisadî yönden devletin ilgisinin doğrudan yapıcılık olduğu kadar, özel teşebbüsü teşvik, yapılanları düzenleme ve kontrol etmesi belirtilerek³⁷, demokrasi prensiplerinin ağırlığı vurgulanmıştır.

e. Atatürkçülükte devlet kişinin yerine geçmemeli fakat kişinin gelişimi için genel şartları gözönünde bulundurmalıdır. Bir de kişinin kişisel faaliyeti ekonomik kalkınmanın esas kaynağı olarak kalmalıdır. Kişisel gelişmesine mani olmamak onların her görüşte olduğu gibi özellikle ekonomik alanda hürriyet ve teşebbüsleri önünde devletin kendi faaliyeti ile engel vücuda getirmemesi demokrasi prensibinin en önemli esasıdır³⁸. Memlekette her çeşit istihsalin artırılması için özel teşebbüsün devletçe gerekli görüldüğünü önemle vurguladıktan sonra diyebiliriz ki devlet ve özel teşebbüs birbirine karşı değil birbirini tamamlayıcıdır.

³⁵ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s.266

³⁶ Atatürk'ün 1937 yılı T.B.M.M. açış nutku

³⁷ Atatürkçülük III. Kitap, s.187

f. Piyasa ekonomisinin ve esası olan rekabetin bazı hallerde ekonomiyi yanlış yollara sevk ettiği, her zaman doğru işlerin, doğru biçimde, doğru zamanda ve doğru yerde yapılmadığı, piyasanın ekonomik yapısının sağlam ve bilimsel olmasına, ticaret ve meslek ahlâkının millî ahlâkın güçlü olmasına bağlı olarak iyi çalıştığını dikkate almak gerekir.

Çok önemli bir iktisadî vasıta olan para politikası ile çok değişik amaçların menfaatlerin çalıştığı iktisadî düzeni kurup işletmenin çok zor olduğunu kabul eder. Atatürkçülük piyasanın başıboş bırakılmamasını öngörmüştür. Yolunu şaşırarak bir ekonomik düzensizlikte millî ahlâka, ticarî ve meslek ahlâkına uymayan spekülâtif kazançların çoğalacağı, ekonomik büyümenin üretici faaliyetler yerine, üretici olmayan faaliyetlere dayanaacağı, gelir dağılımındaki adaletin çalışanların aleyhine bozulacağı, ihtikar şeklinde fiyat pahalılaştırmalarının yaygınlaşacağı dikkate alınmalıdır. Piyasanın rayına oturması için ekonomik ve ahlâki tedbirlerin alınması uygun düzenleme ve kontrol tedbirlerinin piyasaların noksanlıklarını dikkate alarak bilimsel yöntemlerle bulmak ve uygulamak zorunludur. Devlet millî, ekonomik, içtimai, ahlâki noktai nazarlarla ekonomi ile ilgilenmelidir.

g. Atatürkçü ekonomide para her türlü vasıta üstünde bir varoluş silahıdır. Paramızı ve hayatımızı iç ve dış düşmanlara karşı korumak millî hedefdir³⁹. İktisadî bir vasıta olan paranın korunması şüphesiz iktisadî tedbirlerle olur. Paranın değeri korunduğu takdirde ekonomik ve sosyal anarşi olan enflasyon kolaylıkla önlenir. Ayrıca tasarrufun yaygınlaşması için paranın değerinin muhafazası önkoşuldur.

h. Bir ülkenin bağımsızlığının bütünlüğü malî bağımsızlıkla mümkün olur, bir devletin maliyesi bağımsızlıktan yoksun ise bütün hayati kuruluşları felç olur. Malî bağımsızlığın korunması için ilk şart bütçenin ekonomik bünye ile orantılı ve denk olmasıdır. Azami tasarruf millî prensibimiz olmalıdır^{39a}.

1. Çalışmanın ve millî gelirin adil dağıtımının Türk Milleti için önemi açıktır. Atatürk halkçılığı toplum düzenini çalışmaya ve hukuka dayandıran bir toplum sistemidir⁴⁰, diyerek çalışmanın toplum içerisindeki önemini belirtmiştir.

³⁸ Atatürkçülük I. Kitap, s.621

³⁹ Atatürkçülük III. Kitap, s.190

^{39a} Atatürkçülük I. Kitap, s.423

⁴⁰ Atatürkçülük I. Kitap, s.95

Millî birlik ve beraberlik Türk Milleti ve Türk Devleti için başarının sırrıdır, ancak millî birlik ve beraberliğin muhafazası için millî gelirin daha mükemmel bir adalet ve emek sarf edenlere daha yüksek refah sağlanması millî birliğin temsilcisi olan devletin vazifesidir⁴¹.

j. Atatürkçülükte belirtilen temel esaslar yanında, zenginliğe, araziye, ücretlere, sermayeye, ekonomik sürece, dış ve iç pazarlara, borçlanmaya, kredi ve paraya, devlet bütçesine bütün malî faaliyetlerin Büyük Millet Meclisince kontrolüne ilişkin ilke ve esaslar vardır.

k. Özet olarak:

Atatürkçülükte ekonomik sitemin; nelerin, nasıl, kimler için üretilsin sorularına serbest piyasa, millî ve meslekî ahlâk ve devletin müştereken kontrol ettiği bir karma ekonomik sistemle cevap aramaktadır.

Atatürkçülükte devletin ve özel teşebbüsün ekonomik faaliyetlerdeki paylarının nisbeti sabit değildir. Önemli olan husus, memlekette her çeşit istihsalin artırılmasıdır. Bunda da şüphesiz özel teşebbüsün payı büyük olacaktır.

Bu nispet, koşullara ve ferdî, toplumsal ve millî ihtiyaçlara göre değişecektir. Ferdi, toplumsal ve millî güvenliği birlikte ele alan, sosyal devleti öngören Atatürkçülük devlet bütçesinin kurucu, üretici, iktisadî faaliyetler yanında koruyucu, sosyal güvenlik işlerinde yatırım yapmasını öngörmüştür.

Devletin ekonomik faaliyetlerle ilgisi doğrudan yapıcılık olduğu kadar, özel teşebbüsü teşvik, yapılanları düzenleme ve kontrol etmesidir. Ekonomik teşkillerin etkinliği, yeterliliği, adalet ve eşitlik, istikrar devletin düzenleyeceği önde gelen iktisadî sonuçları olan kavramlardır ve Atatürkçülük bu kavramları genel olarak açıklamıştır.

8. DEVLET HAYATI:

Devlet bir iradeye bir egemenliğe sahiptir onu ifade etmek ve yerine getirmek için birtakım vasıtalara muhtaçtır. Bu vasıtaları kapsayan devlet teşkilâtında millet meclisi ve hükümet teşkilâtı esastır⁴².

Bütün devlet teşkilâtının şahısları ile yetki ve vazifeleri ile güçlü olmasını öngören Atatürkçülük devleti klasik bir bürokrasi sisteminden çıkara-

⁴¹ Atatürkçülük III. Kitap, s.187

⁴² Atatürkçülük III. Kitap, s.22

rak vazife ve sorumluluk fikri altında işleyen bir makine olarak çalışmasını öngörmüştür.

Devletin vazifelerini yürütmede, Meclis yasama yetkisini bizzat kullanır. Yürütme yetkisini Bakanlar Kurulu ile kullanır. Yargı yetkisi millet adına usuller ve kanunlar çerçevesinde bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır⁴³. Mahkemelerin mutlak dokunulmazlığı ve bağımsızlığı üzerine söz yoktur.

Türk Devleti Türk Milletinin maddî ve manevî huzuruna her şeyden fazla önem vermekte, millî ideal sonuçlarının halkın güvenle çalışmasında, ilerleme hevesinde millî birlik ve irade şeklinde daha belirgin hale geleceğine inanmaktadır⁴⁴.

Türk Devleti dinamik ideale ulaşmak, temel ilkelerin muhafazasını sağlamak için aşağıdaki ilkelere sahip olması ve uygulaması gerekli ve yeterlidir. Bu ilkeler birbirine bağlı ve birbirini bütünler durumdadır. Bunlar; Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Lâiklik ve İnkılapçılık'tır. Ayrıntılı açıklamalar Atatürkçülük 3 ncü kitapta vardır. Bu ilkeler fikir hayatının ürünleridir. Türklere ve Türkiye'ye ilişkin esasları içerirse de bütün benzer nitelikleri ülkeler içinde geçerli modernleşme ideolojisinin esaslarını kapsar. Atatürkçülükte, millette hürriyet ve medeniyet geliştiği nispette devletin vazifeleri ve mesuliyetleri çoğalır. Hayat çoğaldıkça vasıtalar da çoğalır. Çok vasıta çok büyük kuvvetle idare edilir. Kuvvet çoğaldıkça kaideler de çoğalır. Bir cemiyetin vasıta ve kaidesi devlettir⁴⁵. Bu vasıta ve kaideler devlet hayatının fikri hayatını ve ekonomik hayatını kapsar.

Atatürkçülüğün devlet hayatına ilişkin esasları ve ilkeleri Türk Devletinin yapısına partilere, millî iç ve dış politikaya, insan hak ve hürriyetlerine, adalet ve hukuka, askerliğe ait hususları da kapsar.

9. DEVLETİN DİNAMİK İDEALİ:

Devlet, fikir ve ekonomik hayatın herbirinin ve tümünün ortaya koyaacağı hasılanın neler olacağı devletin dinamik idealinde açıklanmıştır.

Devletin dinamik ideali devlet, fikir ve ekonomi mekanizmalarının doğru kurulup doğru işlerin doğru olarak yapılmasını sağlayan genişlikte ve kapsamdadır.

⁴³ Atatürkçülük III. Kitap, s.24

⁴⁴ Atatürkçülük III. Kitap, s.25

⁴⁵ Atatürkçülük I. Kitap, s.619

Türk Devleti, kişileri ile, milleti ile, kurumları ile dinamik hedeflere doğru yürüyen dinamik bir varlıktır. Türk Devleti; geleceğe doğru akıp giden ömründe bütün faaliyetlerini dinamik hedefleri gerçekleştirmeye yöneltmelidir. Bu suretle daha medenî ve daha refahlı olur.

Dinamik ideal genel olarak Türk Milletinin "En medenî ve refah seviyesi yüksek bir millet olarak varlığını yükseltmektir." Dinamik ideal devlet hayatının, fikri hayatının ve ekonomik hayatın uyumlu olarak çalışmasını sağlayacak dinamik amaçları kapsar. Bu amaçlar üç bölümde toplanır; millî birlik ve millî duyguyu güçlendiren millî amaçlar ile temel ekonomik ve maddî amaçlar, kişi ile ilgili amaçlar ve millî kültüre ilişkin amaçlardır.

a. Birinci bölüm; millî birlik ve millî duyguyu güçlendiren millî amaçlar ise temel maddî amaçlardan meydana gelir.

(1) Milletimizin yüksek karakterini yaradılıştan sahip olduğu zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, en değerli varlığımız olan millî birlik, iyi geçinmek ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerindeki olgunluğunu, ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak azim ve kararını devamlı olarak ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek geliştirmek.

(2) Türkiye'yi hür, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı olmasını sağlayacak ekonomik güce sahip kılmak. Endüstrileşmek.

(3) Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir eğitiminde olduğu kadar beden eğitiminde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli kudretli bir nesil yetiştirmek.

(4) Yurdumuzu dünyanın en bayındır ve en medenî memleketleri seviyesine çıkarmak.

(5) Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılmak.

(6) Türkiye'nin emniyetini amaçlayan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış istikametini, prensip kabul etmek.

(7) Devletin yüce varlığının temeli olan ve millî ideali, millî varlığı ve inkılâbı kollayan ve koruyan Cumhuriyet ordusunun üstün kıymetini daima ve mutlaka muhafaza etmek.

(8) Yurtta Barış, Dünyada Barış için çalışmak.

b. İkinci bölümde kişi ile ilgili amaçlar vardır. Kişiler için dinamik ideal aşağıdaki amaçları kapsar:

(1) İnsanca yaşamak.

(2) Ellerinde örnekleriyle, tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın temsilcisi olmak.

(3) Kültürlü insan olmak.

(a) Tabiatın yüksek verimlilikleri ile mutlu olmak.

(b) Tabiatın insanlara verdiği yüksek nitelikleri kendi çocuklarına, torunlarına ve gelecek nesillere vermek.

(c) Kültür sahibi olmak, bu özelliği çevrelerine ve bütün Türk Milletine yaymak.

c. Üçüncü bölümde millî kültürümüze ilişkin amaçlar vardır.

Millî ve kişisel amaçlara ulaşmak için; millî birlik ve millî duyguyu millet olarak varlığımızı yükseltecek, koruyacak, niteliklere sahip olacak biçimde millî kültürümüzü;

(1) Yüksek ve inkılâpçı bir seviyeye ulaştırmak.

(2) Çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkarmaktır.

Türk Milleti için bilim ve teknolojiyi sürekli olarak geliştirmek ve bütün faaliyetlerde uygulamak temel koşuldur. Bu yönden bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme vazifelerimizin başında gelmektedir. Şüphesiz Türk Milletinin dinamik idealin bütün unsurlarına ulaşması için duruma, imkânlarla ve uygulanan bilim ve teknolojiye göre gerekli görülen vazifeler ve amaç edilen durumlar tespit edilerek gerçekleştirilecektir. Bu vazifeler, ancak değiştirmeden ve devamlı olarak gözönünde bulundurulacak birinci vazife: Türk Bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni sonsuza kadar korumak ve savunmaktır. Hedeflere uygun fikri, siyasî ve ekonomik emarelerin bilim ve teknolojiye göre mümkün olanlarını adedi değerler olarak, kıymetler olarak belirlenmesi ve incelenmesi uygun bir yöntemdir.

10. SONUÇ OLARAK:

Türk Hükümeti devlet, fikir ve ekonomik hayatı etkileyen çekici gücünü dinamik ideallere doğru kullanırsa devlet fikir ve ekonomik mekanizmalarının birlikte ve uyumlu çalışması mümkün olur. Bu idealler Atatürkçü düşünce sisteminin bir alt sistemini teşkil eder.

Atatürkçü düşünce sistemi devlet fikir ve ekonomik hayata ilişkin esasları, ilkeleri veren bir düşünce sistemidir. Devlet mekanizmasına, fikir mekanizmasına, ekonomik mekanizmaya ilişkin ilke ve esaslar bu düşünce

sisteminin parçalarıdır, birbirini bütünler ve destekler, birini benimseyip diğerini benimsememek sisteminin tümünün etkisini azaltır veya ortadan kaldırır.

Aslında Atatürkçü düşünce sisteminin koyduğu ilke ve esaslar koşullara göre geniş bir uygulama elastikiyetine sahiptir. Beklenen hasılanın bir sonuç olduğu dikkate alınırsa değişik hâl tarzlarının aynı amaç için uygulanması mümkündür. Bulunacak hedeflerin bilime dayanması bilimsel yöntemlerle tespit edilmesi şuurlu olması gerekir, bilim ve teknolojinin yol göstermesi gerekir. Atatürkçülük belli bir gerilik var ise hedefe ulaşmada inkılâpçılığı öngörmüştür. İnkılâpçılık lâikliği ve devletçiliği gerektirir.

Atatürkçülük devlet yönetiminde, ekonomik faaliyetlerin yönetimde gerçekçi ve ciddi olmayı yani halkın maddî ve manevî ihtiyaçlarından karşılanmasına dayanmayı ilke edinmiştir. Amaca ulaşacak hedefler gerçekçi ve ciddi olmalıdır.

Atatürkçülüğün, devlet fikir ve ekonomik hayata ilişkin ilke ve esaslarını ayrıntılı olarak inceleyerek, bilimsel verilere dayanarak Türk Devletinin fikri hayatının ve ekonomik hayatının ayrıntılı bir biçimde açıklamalarını yapılı ve sürekli olarak geliştirilirse Türk Milletinin bir bütün olarak istikrarlı, dengeli olarak gelişmesi sağlanır. Atatürk'ün önemle işaret ettiği bir husus bir millet için mutluluk olan bir şey bir usul diğer bir millet için felaket getirebilir. Aynı sebep ve şartlar birini mutlu ettiği halde diğerini mutsuz edebilir esasıdır. Ancak unutmayalım ki asıl temeli kendi içimizden çıkarmalıyız. Milletimizin tarihini, ruhunu, geleneklerini gerçek ve sağlam dürüst bir bakışla görebilmeliyiz.

Toplumların karşılaştığı sorunlarda da, millî ahlâka, millî karaktere bağlı olarak bir milletin karşılığı diğer milletlerinkinden farklı olabilir. Bu yönden millî ideale ulaşmada kullanılacak usuller ve vasıtalar Türk Milletine özgü olmalıdır.

Türk ekonomisi şüphesiz bilimsel ve pozitif ekonominin ürünlerinden faydalanacaktır. Ancak normatif ekonomi ile bir bütün olan ekonomi bilimi Atatürkçülüğün koyduğu esasları dikkate alırsa başarı istikrarlı ve süratli bir biçimde sağlanır.

Türk ekonomisinin esaslarını bilimsel esaslara ve Atatürkçülüğe göre açıklamak, verilere göre incelemek ve geliştirmek gerekir. Bilhassa bugünkü ekonomik sosyal koşullarda bir zarurettir.

Kesin zorunluluk olmadıkça, piyasalara müdahale edilmez bununla beraber hiçbir piyasa başı boş değildir, diyen Atatürk'ün hemen sırası gelmişken Cumhuriyet tüccar anlayışını milletin emeğini üretiminin kıymetlendirilmesi için eline ve zekâsına güvenilen ve bu güvene lâîk olduğunu göstermesi gereken kişidir demesi; ekonomik faaliyetlerde yalnız kâr amacı olmadığı, diğer amaçların da olduğunu, millî ahlâkın meslek ahlâkının önemli olduğunu açıklıkla vurgulamıştır. Diğer bir tecrübe göstermiştir ki Atatürkçülüğün taassupsuzluk ilkesi öngördüğü kendi ilkeleri içinde geçerlidir. Ancak ilkelerin sınırları zorlanır, ilkeler anlamsız hale getirilmeye çalışılırsa Türk toplumunda buhranlar meydana gelebilir. Bir milletin yaşaması en medenî refah seviyesi yüksek bir millet olarak varlığını yükseltmesi; milletin meydana getirdiği, temel müesseseler, endüstriler, işletmelerden, okullar ve üniversitelerden oluşan devlet, fikir ekonomik sistemlerin meydana getirdiği sürecin çalışması etkili olarak işlemesi ile sağlanır. Bu sistemde millet mevcut millî varlığı ile ülke mevcut coğrafi durumu ve kaynakları ile zaman ile birlikte girdileri meydana getirir. Hasıla ise medeniyet düzeyi yükselmiş refahı artmış, varlığı yükselmiş millettir.

Atatürkçülük, Türk Milleti, Türk ülkesi, devlet, fikir, ekonomik sistemler, medeniyet düzeyi, millî varlık için ilkeleri, esasları birbirine uyumlu ve birbirini destekler biçimde açıklar.

Bu yönden bir sistem olarak incelenmesi uygun olur. Atatürkçülük bilim ve teknolojinin yol gösterici olarak ele alınmasını öngördüğünden, devlet, fikir ve ekonomik hayata ilişkin, doktrin, politika ve stratejiler tespit edilirken Atatürkçülük bilim ve teknoloji ile birlikte kullanılmalıdır.